

УДК 37.013.3-027.31(091) (100) «189/190»

Янченко Тамара Василівна

ORCID 0000 0002 2967 0695

ResearcherID EHD – 0652-2022

Доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та методики
викладання історії і суспільних дисциплін,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: tatyanchenko@gmail.com

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ НАРАТИВ

Мета статті – розглянути історико-педагогічний досвід розвитку інноваційної педагогічної думки у зарубіжних країнах у кінці XIX – на початку XX ст.

Методологія. У дослідженні застосовано проблемний, системний і синергетичний, герменевтичний і нарративний підходи. У процесі дослідження було використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення. Це дозволило створити цілісну картину освітніх інновацій і звернути увагу на окремі напрями інноваційної педагогіки кінця XIX – початку XX ст.

Наукова новизна. У статті у формі нарративу охарактеризовано ідеї різних течій реформаторської педагогіки (експериментальна педагогіка, соціальна педагогіка, педологія) щодо удосконалення організації та змісту освітнього процесу у закладах освіти у зарубіжних країнах у кінці XIX – на початку XX ст.

Висновки. Отже, історико-педагогічні дослідження у формі нарративу як аналітичної розповіді забезпечують розуміння витоків сучасних освітніх процесів і явищ. Методологічну основу педагогічних інновацій становлять наукові ідеї та навчально-виховна практика минулого. До них відноситься реформаційна педагогіка, що розвивалася в зарубіжних країнах у кінці XIX – на початку XX ст., зокрема такі її напрями, як експериментальна педагогіка, соціальна педагогіка та педологія. Інноваційний зміст цих напрямів полягає у визнанні дитини як головної постаті в освітньому процесі, цінності особистості та визнанні її права на вільний всебічний розвиток у школі та в суспільстві в цілому. За таких умов у школі мають враховуватися інтереси дитини та особливості її розвитку. А відтак теорія та практика експериментальної педагогіки, соціальної педагогіки та педології є інноваційними й актуальними з огляду на запити сучасної освіти.

Ключові слова: освітні інновації, історико-педагогічний наратив, експериментальна педагогіка, соціальна педагогіка, педологія.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та/або практичними завданнями. Інтеграція України до європейського цивілізаційного простору передбачає докорінну трансформацію усіх суспільних сфер, у тому числі й освіти. Для цього доцільним є вивчення та імплементація в українську педагогіку історико-педагогічного досвіду європейських освітніх інновацій. Особливий інтерес для істориків освіти становить розвиток у країнах Західної Європи у кінці XIX – на початку XX ст. реформаторської педагогіки, оскільки її концепти ґрунтуються на актуальних і сьогодні ідеях дитиноцентризму, демократії, гендерної рівності, гуманізму, вільного розвитку особистості.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Методологічні засади досліджень зарубіжної та вітчизняної історії освіти розроблені сучасними українськими науковцями Л. Березівською, Н. Дічек, О. Петренко, О. Сухомлинською, В. Федяєвою та ін.

Історичний досвід європейської педагогіки досліджується такими українськими науковцями, як О. Барило, Н. Зайченко, В. Лук'янова, Т. Кравцова, Н. Осьмук, І. Петухова, С. Поліщук, І. Стражнікова, А. Растрігіна, Ю. Чопик та ін.

Мета статті – розглянути історико-педагогічний досвід розвитку інноваційної педагогічної думки у європейських країнах у кінці XIX – на початку XX ст.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. У дослідженні застосовано проблемний, системний і синергетичний, герменевтичний і наративний підходи. У процесі дослідження було використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення. Це дозволило створити цілісну картину освітніх інновацій і звернути увагу на окремі напрями інноваційної педагогіки кінця XIX – початку XX ст.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для висвітлення проблеми розвитку освітніх інновацій у європейській педагогіці в історичному контексті було обрано наративний підхід. Історико-педагогічний наратив – це історіографічний текст, який містить сконструйовану істориком освіти картину історичного минулого з використанням здобутої з наукових джерел та інтерпретованої ним інформації [1, 18].

Відома українська дослідниця О. Сухомлинська наголошує, що незалежно від проблеми, яка висвітлюється, форму наративу мають результати (усні чи письмові виклади) усіх історико-педагогічних досліджень. Сучасна наукова практика вимагає, щоб наратив доповнювався аналізом. Це передбачає історичні методи дослідження, знання методології історії, навички вивчення історичних джерел, на основі яких формуються історико-педагогічні твердження (причинні (з'ясування причин, змін, розвитку), еволюційно-генетичні, функціонально-генетичні (виявлення подій чи процесів у певній послідовності, залежності й обумовленості) та функціональні (виявлення та реалізація певних властивостей, простий опис)) [8].

А відтак для характеристики історії інновацій у зарубіжній педагогіці було обрано наративний виклад, який урізноманітнюється й збагачується іншими науковими підходами.

Освітні інновації кінця XIX ст. – початку XX ст. були втілені у реформаторській педагогіці. Численні концепції й течії в суспільно-педагогічній думці окресленого періоду, автори й прихильники яких прагнули докорінно змінити характер діяльності школи, у педагогічній науці називають загальним поняттям «реформаторська педагогіка». Її відрізняли негативне ставлення до «старої», тобто класичної, педагогічної теорії та до існуючої шкільної практики, інтерес до особистості дитини, розробка нових підходів до виховання та навчання дітей. Загальновідомо, що реформаторську педагогіку склали різні течії, концепції, у яких були й спільні ідеї, і особливі, притаманні кожній із них. Але основна ідея, що об'єднувала педагогів-реформаторів, полягала у прагненні реформувати школу, зробити її місцем підготовки самостійних, ініціативних і підприємливих людей, які зможуть творчо використовувати у майбутній професійній діяльності знання, отримані у школі [12, 43].

До найвідоміших напрямів реформаторської педагогіки відносяться педологія, експериментальна педагогіка, соціальна педагогіка, теорія вільного виховання, прагматична педагогіка [2].

Наголосимо, що значну кількість інноваційних ідей щодо навчання та виховання дітей містить експериментальна педагогіка. Цей термін вперше було введено до наукового обігу німецьким педагогом і психологом Е. Мейманом (1862–1915) в останні роки XIX ст. [5, 4]. Ідеї експериментальної педагогіки на початку XX ст. були висловлені та обґрунтовані й у працях німецького педагога В. Лая (1862–1926) [4]. Ці вчені вважаються засновниками зазначеного науково-практичного напрямку у педагогіці [12, 55].

Практичний розвиток експериментальної педагогіки був пов'язаний, насамперед, з ім'ям Е. Меймана. Він був засновником психологічної лабораторії при Гамбурзькому університеті, у якій здійснювалися дослідження психічного розвитку дітей, а також засновником «Журналу педагогічної психології та експериментальної педагогіки». При лабораторії була організована експериментальна школа, що проіснувала понад двадцять років. Вона стала практичним майданчиком для освітніх інновацій. У школі були апробовані різні навчальні програми, розроблені з урахуванням досліджень Е. Меймана. Окрім того, розглядалися різні способи відбору дітей на основі їх попередньої діагностики у відповідні класи. При цьому були експериментально вивчені різні критерії відбору – за рівнем інтелекту, за інтересами та нахилами дітей, а також за адекватним для них стилем спілкування з вчителем [6, 3–5].

Новаційність експериментальної педагогіки полягала у тому, що всі педагогічні питання (розвиток, навчання, поведінка дитини, діяльність учителя та методи і засоби навчання і виховання разом з організацією функціонування школи) вона намагалася розв'язувати на засадах педоцентризму, через проблеми та потреби дитини. Дослідження дитини, її розвитку, індивідуальності, поведінки відігравали провідну роль в експериментальній педагогіці [4, 37].

Питання організації освітнього процесу, поряд з проблемами розвитку дитини, були складником змісту експериментальної педагогіки. Так, В. Лай вирішальне значення в педагогічній практиці надавав «організації дії», у поняття якої включав будь-яку практичну і творчу діяльність учнів, а також їхню поведінку. Він використовував поняття «школа дії», «педагогіка дії», сутність яких полягала у тому, що навчання та виховання учнів слід здійснювати у процесі їх трудової, ігрової, творчої та інших видів діяльності [3]. Зазначимо, що у сучасній освіті дуже поширеними є активні та інтерактивні форми та методи навчання. Витоки та провідні засади їх використання мають безпосереднє відношення до експериментальної педагогіки.

В. Лай широко вживав і термін «експериментальна дидактика», яка вважалася галуззю педагогіки і вивчала взаємозв'язок між психологією дитини та її навчанням [3]. Використання психологічних ідей

при організації навчання дітей, розуміння особливостей їх індивідуального та вікового розвитку створювали умови для запровадження інновацій в освітню практику.

Метою експериментальної педагогіки було створити наукову основу для загальної педагогіки і запровадити інновації в навчання та виховання дітей. Емпіричні дослідження, здійснені цією наукою, спрямовувалися на вивчення загальних особливостей і етапів фізичного та духовного розвитку особистості, специфіки розвитку розумово відсталих і обдарованих дітей, а також психологічних і дидактичних проблем навчання («розумова гігієна», методів і прийомів навчання з точки зору їх ефективності та відповідності особливостям розвитку дітей різного віку) [12, 63].

Е. Мейман, В. Лай та їхні послідовники розглядали навчання та виховання крізь призму комплексного підходу до дитини, що стосується, насамперед, розуміння особливостей її психічного, фізичного та соціального розвитку і у такий спосіб забезпечує опору педагогіки на принцип дитиноцентризму, характерний і для сучасних освітніх інновацій.

Інновації соціальної педагогіки як напрямку розвитку європейського шкільництва у кінці ХІХ – на початку ХХ ст. полягали у тлумаченні соціального середовища як освітнього простору, у якому відбувається навчання та виховання дітей. Німецький педагог П. Наторп (1854–1924), один із засновників соціальної педагогіки визначив предмет цієї науки так: «Соціальні умови освіти та освітні умови соціального життя – ось тема цієї науки... Поняття соціальна педагогіка виражає принципове визнання того факту, що виховання індивідуума обумовлене соціальними причинами» [7].

Учений наголошував на тому, що без використання педагогічного потенціалу суспільства організація ефективного освітнього процесу є неможливою. Залучення дитини до суспільного життя є могутнім освітнім чинником, що сприяє формуванню її особистості. Жоден індивід не залишається «замкненим» для інших людей. Усі члени суспільства піддаються взаємовпливу з боку соціального середовища [2, 62–64].

П. Наторп переконаний, що діяльність, яка притаманна іншим людям, безпосередньо впливає на нашу свідомість і розвиває нашу власну активність. Для характеристики цього явища вчений вживає поняття «освітня спільнота». Під спільнотою науковець розуміє таке суспільство, у якому духовні надбання є спільними і ними користуються на рівних правах усі члени суспільства. Виховання та освіта будуть мати позитивні результати, якщо їх завдання реалізовуватимуться у формі взаємообміну, наприклад, бесіди як інтерактивного методу навчання. Інноваційним для окресленого періоду є і розуміння педагогом сутності навчання. Справжнє навчання, тобто навчання, результатом якого є розуміння сутності предметів або явищ, а не просто прийняття на віру чужих поглядів, – є, безперечно, у той же час і вихованням [2, 65].

На думку П. Наторпа, ефективний вплив суспільства на особистість можливий за умови активності людини. «Той, хто отримує, у свою чергу, стає тим, хто пробуджує, тобто дає. У цьому секрет того, що, навчаючи, ми вчимося, виховуючи, самі виховуємося». Саме тому неабияке значення в організації навчання має особистість педагога. Тільки щира і зацікавлена людина досягне успіху у навчанні та вихованні дітей. Педагог зазначав, що «розумові лінощі вихователя і вихованця» перетворюють навчання і виховання на гідну презирства механічну діяльність [7].

Соціально-педагогічна теорія П. Наторпа є методологічним підґрунтям для розробки сучасних інноваційних дидактичних технологій, що передбачають активну участь здобувачів освіти в освітньому процесі та використання педагогічного потенціалу середовища під час навчальних екскурсій, залучення фахівців до виробничого навчання тощо.

Досвід освітніх інновацій, пов'язаних із особливостями розвитку дитини, був запропонований і педологією. Термін «педологія» виник у 1893 р. в США. Його автором є американський психолог О. Крісмен, який вперше вжив його у статті «Слухаючи дітей», надрукованій у журналі «Педагогічний семінар». На його думку, педологія – це наука про всебічне вивчення дитини. В останнє десятиліття ХІХ ст. Але усім науковим світом визнається, що засновником цієї наукової галузі по праву є американський психолог С. Холл (1844–1924), учнем якого й був О. Крісмен [12, 67].

Новизна педології полягала у зосередженні в ній багатьох наукових дисциплін і методів, «котрі не знали до цього часу такого поєднання» [10, 6], тобто у її комплексному, міждисциплінарному характері, що забезпечував, з одного боку, дитиноцентровані, а з іншого – об'єктивні, науково обґрунтовані підходи до проблеми розвитку дитини, її навчання та виховання. На думку С. Холла, наука про дитину «не має собі подібних і почасти є психологією, почасти антропологією, почасти медициною та гігієною». Вона також торкається етико-філософських аспектів життєдіяльності дитини, має практичне значення для педагогіки [10, 5–6].

У педології розвиток дітей пов'язувався і з їхньою освітою, навчанням у школі, але за умови, що програми та методи навчання пристосовані до потреб дітей. З метою такої адаптації шкільних програм і методів навчання, на думку педологів, необхідно дослідити психічну природу дитини та особливості її розвитку. Так, за твердженням українського педагога і педолога Я. Чепіги, для розвитку особистості дитини доцільним є її попереднє дослідження та використання його результатів у навчально-виховному процесі [11, 210].

Стратегічною метою педології було реформування школи та освітньо-виховної системи у цілому. Позитивні зміни в освіті педологи вбачали в диференціації освітнього процесу та спеціалізації навчання залежно від здібностей і запитів дитини.

Диференційований підхід у навчанні реалізовувався педологами шляхом створення та діяльності допоміжних шкіл для дітей, які відстають у розумовому та психічному розвитку. У спеціальній школі для відсталих дітей, де викладання ведеться наочно, де діти не тільки слухають, що їм розповідає вчитель, а й самі займаються ручною працею, малюванням, ліпленням, така дитина починає розвиватися, у неї з'являється інтерес до навчання і формується здатність до мислення [12, 112–113].

Педологія звертала увагу й на проблеми навчання обдарованих дітей. Педологи вважали зайвим організувати спеціальні навчальні заклади для обдарованих дітей, оскільки вони «є прикрасою школи і можуть підняти рівень занять у ній, залучаючи інших, менш обдарованих, але старанних учнів». Обдаровані діти не постраждають у звичайній школі, якщо «вчителі не придушують їх яскраву індивідуальність і дають широкий простір для розвитку їхніх здібностей» [12, 112–113].

Нова школа, на думку С. Холла, повинна бути організована з урахуванням досягнень науки та результатів психологічних досліджень, визнавати права дітей на індивідуальний розвиток, ставитися до них, як до найвищої цінності [9, 180–184].

Педологія, як, наприклад і соціальна педагогіка, мала дієві інструменти для організації соціального виховання дітей і молоді. Вони засновувалися на комплексному вивченні особистості й урахуванні її особливостей, уподобань, здібностей і нахилів у процесі організації діяльності дитячого колективу та колективного виховання [13].

Педологія стала основою деяких інноваційних дидактичних напрямів, зокрема програмованого навчання. Започаткування цієї ідеї було пов'язане з ім'ям американського психолога С. Прессі, який упродовж 1925–1926 рр. сконструював і запатентував кілька машин для перевірки знань дітей за допомогою методу тестування. Теорія програмованого навчання, розроблена ним, засновувалася на засадах біхевіоризму (педологія також широко використовувала ідеї цього напрямку психології та ґрунтувалася на них) і полягала у дотриманні схеми: стимул – реакція, оскільки учень переходив до наступного завдання тільки після того, як дасть правильну відповідь на попереднє питання [14, 550].

У середині 50-х рр. значне поширення програмованого навчання у США було пов'язане з діяльністю психолога Б. Скіннера (1904–1990). Важливу роль у методиці Б. Скіннера відіграло широко вживане ним поняття «підкріплення». Важливість «підкріплення» у процесі навчання дитини Б. Скіннер аргументував тим, що віддалені перспективи набуття знань недостатньо стимулюють учня до навчання і «він не може примусити себе прочитати і запам'ятати сторінку підручника, який лежить перед ним, незважаючи на сильне бажання стати лікарем або вченим». Тому необхідно заповнити розрив між поведінкою і кінцевою метою навчання заохоченнями («підкріпленнями»), наприклад позитивними оцінками, стимулюванням і задоволенням навчальних інтересів, перспективою подальшого просування у вивченні матеріалу [15].

На думку Б. Скіннера, ефективним є заохочення дитини за допомогою досягнення нею простого повсякденного успіху. З цією метою він запропонував поділити навчальний матеріал на невеликі порції, що сприятиме його кращому засвоєнню, тобто успіху школяра у навчанні. Такий підхід забезпечує максимальну частоту заохочень або «підкріплень», а значна або оптимальна кількість підкріплень сприяє наближенню поведінки до такої, яку потрібно сформувати [15].

Як зазначав Б. Скіннер, щоб допомогти дитині оволодіти навчальним матеріалом («певною формою поведінки»), необхідно зробити це засвоєння поступовим – у вигляді невеликих кроків, кожний з яких настільки мало відрізняється від попереднього, що не викликає в учнів труднощів і може бути виконаний безпомилково. Поняття «крок» у теорії програмованого навчання включає в себе «порцію» матеріалу, що засвоюється школярами, й ті дії, операції, у тому числі й розумові, які здійснюються ними. Основний критерій оптимальної величини кроку – це правильність відповіді учня. Якщо він зробив помилку, значить величина кроку була більша, ніж оптимальна. У таких випадках, на думку Б. Скіннера, необхідно переглянути програму і зменшити величину кроку [15].

Доцільність такого підходу психолог вбачав у тому, що, по-перше, жодне з питань навчального матеріалу не залишається для учня незрозумілим; по-друге, забезпечується активність учнів; по-третє, значно збільшується частота підкріплення; по-четверте, учні не відчують непримемних переживань, що спричиняються контролем за якістю їх знань. Б. Скіннер вважав, що подібно до того, як скульптор поступово надає куску глини певної форми, так і вчитель за допомогою цього методу поступово формує бажану форму поведінки дитини [15].

Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових розвідок. Отже, історико-педагогічні дослідження у формі наративу як аналітичної розповіді забезпечують розуміння витоків сучасних освітніх процесів і явищ. Методологічну основу педагогічних інновацій становлять наукові ідеї та навчально-виховна практика минулого. До них відноситься реформаційна педагогіка, що розвивалася в зарубіжних країнах у кінці XIX – на початку XX ст., зокрема такі її напрями, як експериментальна педагогіка, соціальна педагогіка та педологія. Інноваційний зміст цих напрямів полягає у визнанні дитини як головної постаті в освітньому процесі, цінності особистості та визнанні її права на вільний

всесторонній розвиток у школі та в суспільстві в цілому. За таких умов у школі мають враховуватися інтереси дитини та особливості її розвитку. А відтак теорія та практика експериментальної педагогіки, соціальної педагогіки та педології є інноваційними й актуальними з огляду на запити сучасної освіти.

На наш погляд, подальшого дослідження потребують інноваційні ідеї навчання, виховання та розвитку дітей, що містяться в прагматичній педагогіці Дж. Д'юї, теорії вільного виховання М. Монтесорі, С. Русової та інших напрямках педагогіки. В умовах цифровізації суспільства доцільним є вивчення та впровадження в освітню практику досвід програмованого навчання.

References

1. Воронка М. І. Наративний підхід в історико-педагогічному дослідженні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наукових праць*. 2018. Випуск 65. С. 17–23.
Vorovka, M.I. (2018). Naratyvnyi pidkhd v istoryko-pedahohichnomu doslidzhenni [Narrative Approach in Historical and Pedagogical Research]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova: zb. naukovykh prats – M.P. Drahomanov NPU Scientific Journal: Coll. Scientific Works*. Issue 65, 17–23.
2. Завацька Л. М., Янченко Т. В. Соціально-педагогічні принципи теорії виховання П. Наторпа. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наукових праць*. 2008. №2. С. 62–66. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4000/Zavatska%20Yanchenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
Zavatska, L. M., Yanchenko, T. V. (2008). Sotsialno-pedahohichni pryntsypy teorii vykhovannia P. Natorpa [Social and Pedagogical Principles of P. Nathorp's Theory of Education]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova: zb. naukovykh prats – M. P. Drahomanov NPU Scientific Journal: Coll. Scientific Works*. Issue 2, 62–66.
3. Лай В. А. Экспериментальная дидактика / под ред. А. Нечаева. Санкт-Петербург: Государственная типография, 1905. 467 с.
Lai, V. A. (1905). Eksperymentalnaia dydaktyka [Experimental Didactics] / pod red. A. Nechaeva. Sankt-Peterburh, Russia: Hosudarstvennaia typhrafyia.
4. Лай В. А. Экспериментальная педагогика. Москва : Типография Товарищества И. Д. Сытина, 1910. 211 с.
Lai, V. A. (1910). Eksperymentalnaia pedahohyka [Experimental Pedagogy]. Moskva, Russia: Typhrafyia Tovaryshchestva Y.D. Sityna.
5. Мейман Э. Лекции по экспериментальной педагогике. Ч. 1. Умственное и физическое развитие детей. Москва: Издание Товарищества «Мирь», 1911. 294 с.
Meiman, E. (1911). Lektsyy po eksperymentalnoi pedahohyke [Lectures in Experimental Pedagogy]. Ch. 1. Umstvennoe y fizycheskoe razvytye detei. Moskva, Russia: Yzdanye Tovaryshchestva «Myr».
6. Мейман Э. Очерк экспериментальной педагогике. Москва: Издание Товарищества «Мирь», 1916. 462 с.
Meiman, E. (1916). Ocherk eksperymentalnoi pedahohyky [Essay on Experimental Pedagogy]. Moskva, Russia: Yzdanye Tovaryshchestva «Myr».
7. Наторп П. Социальная педагогика. Санкт-Петербург: Книгоиздательство О. Богдановой, 1911. 360 с.
Natorp, P. (1911). Sotsyalnaia pedahohyka [Social Pedagogy]. Sankt-Peterburh, Russia: Knyhoizdatelstvo O. Bohdanovoi.
8. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічне дослідження та його «околиці». URL: <https://lib.iitta.gov.ua/9021/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%9E.%20%D0%A1%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%BC%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97.pdf> (дата звернення 25.07.2023)
Sukhomlynska, O.V. Istoryko-pedahohichne doslidzhennia ta yoho «okolytsi» [Historical and Pedagogical Research and its «Neighborhood»]. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/9021/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%9E.%20%D0%A1%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%BC%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97.pdf> (data zvernennia: 25.07.2023).
9. Холл С. Идеальная школа на основе изучения детей (педологии). *Собрание статей по педологии и педагогике*. Москва: Московское книгоиздательство, 1912. С. 159–184.
Khol, S. (1912). Ydealnaia shkola na osnove uzucheniya detei (pedolohyy) [Ideal School Based on the Study of Children (Pedology)]. *Sobranie statei po pedolohyy u pedahohyke – A Collection of Articles on Pedology and Pedagogy*. Moskva, Russia: Moskovskoe knyhoizdatelstvo.

10. Холл С. Наука о дитяти (педология) и ее отношение к воспитанию. *Собрание статей по педологии и педагогике*. Москва: Московское книгоиздательство, 1912. С. 1–26.
Khol, S. (1912). Nauka o dytiaty (pedolohyia) y ee otnoshenye k vospytanyiu [The Science of the Child (Pedology) and its Relation to Education]. *Sobranye statei po pedolohyy u pedahohyke – A Collection of Articles on Pedology and Pedagogy*. Moskva, Russia: Moskovskoe knyhoizdatelstvo.
11. Чепіга Я. Ф. Педологія, або наука про дітей. *Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.): хрестоматія* / упоряд. Л. Д. Березівська. Київ: Науковий світ, 2003. С. 208–212.
Chepiha, Ya. F. (2003). Pedolohiia, abo nauka pro ditei [Pedology, or the Science of Children]. *Malovidomi pershodzherela ukrainiskoi pedahohiky (druha polovyna XIX – XX st.): khrestomatiia – Little-known Primary Sources of Ukrainian Pedagogy (second half of the 19th-20th centuries): Textbook* / uporiad. L. D. Berezivska. Kyiv, Ukraine: Naukovyi svit.
12. Янченко Т. В. Педологія в Україні та зарубіжжі: теорія і практика: монографія / науковий редактор О. В. Сухомлинська. Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 451 с. URL: <https://dspace.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/993/1/Педологія%20в%20Україні%20та%20зарубіжжі%3A%20теорія%20і%20практика.pdf>
Yanchenko, T. V. (2016). Pedolohiia v Ukraini ta zarubizhzhii: teoriia ta praktyka [Pedology in Ukraine and Abroad: Theory and Practice]: monohrafiia / naukovyi redaktor O.V. Sukhomlynska. Chernihiv, Ukraine: Desna Polihraf. Retrieved from: <https://dspace.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/993/1/Педологія%20в%20Україні%20та%20зарубіжжі%3A%20теорія%20і%20практика.pdf>
13. Янченко Т. В. Педологія як основа соціального виховання дітей в Україні в 20-ті роки XX ст. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2014. Випуск 4. С. 233–239. URL: <https://dspace.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/908/1/%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%20%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D1%83%2020-%D1%82%D1%96%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8%20%D0%A5%D0%A5%20%D1%81%D1%82.pdf>
Yanchenko, T. V. (2014). Pedolohiia yak osnova sotsialnoho vykhovannia ditei v Ukraini v 20 roky XX st. [Pedology as the Basis of Social Education of Children in Ukraine in the 20s of the Twentieth Century]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauk – Scientific Notes of the Mykola Gogol Nizhyn State University. Psychological and Pedagogical Sciences*. Issue 4, 233–239. Retrieved from: <https://dspace.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/908/1/%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%20%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D1%83%2020-%D1%82%D1%96%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B8%20%D0%A5%D0%A5%20%D1%81%D1%82.pdf>
14. Янченко Т. В. Програмоване навчання як результат еволюції ідей педології та біхевіоризму. *Молодий вчений*. 2016. № 12 (39). С. 550–554. URL : <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/926/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%20%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%8F%D0%BA%20%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%82%20%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B9%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D1%85%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%83.pdf>
Yanchenko, T. V. (2016). Prohramovane navchannia yak rezultat evoliutsii idei pedolohii ta bikhevioryzmu [Programmed Learning as a Result of the Evolution of Pedology and Behaviorism Ideas]. *Molodyi vcheny – A Young Scientist*. 12 (39), 550–554. Retrieved from: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/926/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%20%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%8F%D0%BA%20%D1%80%D0%B5%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B0%D1%82%20%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B9%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D1%85%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%83.pdf>
15. Skinner, B. F. (1954). The science of learning and the art of teaching. *Harvard Educational Review*. 24, 86–97. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1955-02985-001>

Yanchenko TamaraORCID 0000 0002 2967 0695
ResearcherID EHD – 0652-2022*Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Pedagogy and Methods of Teaching,
History and Social Disciplines Department,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tamiyanchenko@gmail.com***FOREIGN EXPERIENCE OF EDUCATIONAL INNOVATIONS:
HISTORICAL AND PEDAGOGICAL NARRATIVE**

The purpose of the article is to examine the historical and pedagogical experience of the development of innovative pedagogical thought in foreign countries in the late nineteenth and early twentieth centuries.

Methodology. The study uses problematic, systemic and synergistic, hermeneutic and narrative approaches. The research used general scientific methods of analysis, synthesis, comparison, and generalization. This made it possible to create a holistic picture of educational innovations and to draw attention to certain areas of innovative pedagogy of the late nineteenth and early twentieth centuries.

Scientific novelty. The article describes in the form of a narrative the ideas of different trends in reformist pedagogy (experimental pedagogy, social pedagogy, pedology) to improve the organization and content of the educational process in educational institutions in foreign countries in the late nineteenth and early twentieth centuries.

Conclusions. Thus, historical and pedagogical research in the form of a narrative as an analytical story provides an understanding of the origins of modern educational processes and phenomena. The methodological basis of pedagogical innovations is based on scientific ideas and educational practices of the past. These include reformist pedagogy, which developed in foreign countries in the late nineteenth and early twentieth centuries, in particular such areas as experimental pedagogy, social pedagogy, and pedology. The innovative content of these areas is to recognize the child as the main figure in the educational process, the value of the individual and the recognition of his or her right to free comprehensive development at school and in society as a whole. Under these conditions, schools should take into account the interests of the child and the peculiarities of his or her development. Therefore, the theory and practice of experimental pedagogy, social pedagogy and pedology are innovative and relevant to the needs of modern education.

Key words: educational innovations, historical and pedagogical narrative, experimental pedagogy, social pedagogy, pedology.

Стаття надійшла до редакції 30.06.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Тимошко Г. М.**